

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת ויגש תשפ"א שנה שנייה גליון 67

בעניין אם יכול לשתות קפה או חלב אחר קידוש קודם המוציא בליל שבת אחר התענית

ידין למש"כ ברמ"א ולהחכמת אדם ישתה הקפה אחר המוציא ולא יפסיק בשתיית הקפה בין קידוש לסעודה, אבל מי שחושש למש"כ בזהר לכאורה ישתה הקפה מיד אחר קידוש ולא ישתה הרבה בזה כדי שלא להפסיק בין קידוש לסעודה.

אמנם שמעתי מידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שמסתברא שכיון שאין קידוש אלא במקום סעודה הרי גם אחר קידוש קודם המוציא הרי זה כסעודה אחת שהרי זיל בתר טעמא שכל שהוא סעודה אחת החמירו בו וכיון שהקידוש מושך שייכא לסעודה הרי זה אסור להזהר וא"כ לא ירוויח מידי במה שישתה קודם המוציא ולכך נראה דמי שאינו יכול בלא קפה עדיף טפי שישתהו אחר המוציא כדי שלא להפסיק בין קידוש לסעודה.

ואפשר שלענין שלא להפסיק בין הקידוש לסעודה אין חיסרון בזה ששותה בין הקידוש לאכילה שהרי כששותה כדי שיוכל לאכול והשתיה מהני לאכילה הרי אינו מברך בורא נפשות אחר הקפה, והיינו טעמא דשתיה זו מן הסעודה עצמה, וא"כ שמו אינו חסר בקידוש במקום סעודה במה שישתהו קודם המוציא שהרי הוא מתחיל בסעודה על ידי שתיית הקפה וא"כ יכול לשתות הקפה גם קודם המוציא, אבל מ"מ משום האיסור שכתב בזהר אינו מרויח מידי בזה ששותהו קודם המוציא וכמו שנת' שהרי כיון דחזינו שהוא מן הסעודה שברכת המזון פוטרו וכל שהוא מן הסעודה אסור להזהר לאכול בתוך סעודה אחת, ולכן מי שזקוק לקפה אין לו אלא לסמוך על הרמ"א שהתיר לאכול בשר וחלב בסעודה אחת בקטן והדחה ויכול לשתותו בין אחר המוציא בין קודם המוציא.

יש להסתפק אם אחר התענית של עשרה בטבת בליל שבת שיש שזקוקים לכוס קפה אם יכולים לשתות קפה עם חלב אחר המוציא קודם שיתחילו בסעודה, או שישתהו הקפה אחר קידוש קודם המוציא דווקא כדי שלא ישתה חלב באותה סעודה שאוכל בה בשר.

והנה שורש השאלה היא שכתוב בב"י וי"ד סימן קע"ג בשם הזהר שאין לאכול בשר וחלב בסעודה אחת, ומשמע שגם לשתות חלב ואחר כך בשר גם כן אסור בסעודה אחת וכתב הב"י דאנו שזכינו לדברי הזהר טוב ונכון להחמיר אפי' בבשר עוף שלא לאכול אחרי גבינה רכה באותה סעודה, ואם ישתה אחר המוציא הרי הוא אוכל בשר וחלב בסעודה אחת ולהכי אפשר דעדיף לשתות החלב קודם המוציא אחר קידוש משום שבוה אינו אוכלו בסעודה אחת ומאידך אם יתיישוב לשתות קפה אחר קידוש הרי אפשר שמפסיקין בין קידוש לסעודה בשתייה שיש בה שהות קצת ולכתלה צריך לסעוד מיד אחר קידוש.

והנה ברמ"א סימן תצ"ד כתב שהמנהג היה להביא ב' לחמים בחג השבועות ואכלו בתחלת הסעודה לחם של חלב ואח"כ עשו הדחה ואכלו לחם של בשר כנגד שתי הלחם ולא חששו למש"כ בזהר שלא לאכול בסעודה אחת חלב ואח"כ בשר, אמנם בבאר היטב (וי"ד סימן פ"ט ב') וכן בפמ"ג שם במשב"ז סק"ג הביאו דעת המחמירים בזה וכן בדרכי תשובה שם ס"ק י"ט כתב להחמיר בשבועות שלא לאכול בשר אחר גבינה באותה סעודה משום הזהר הקדוש שהובא בב"י, וכ"כ בחק יעקב סימן תצ"ד דשומר נפשו ירחק מזה אמנם בחכמת אדם לא הביא דעת המחמירים בזה וא"כ בנדון

בעניין תספורת בערב שבת שהוא עשרה בטבת

ואם יכול ללבוש בגדי שבת בצום עשרה בטבת בערב שבת מחצות היום

מגדים דהיינו בחמין, אבל בצונן יש לומר דשרי בג' צומות, והוא הדין פניו ידיו ורגליו בחמין יש לומר דשרי, עכ"ד, ומבואר דמותר לרחוץ בתעניות אלו כל גופו בצונן ופניו ידיו ורגליו בחמין שזה דבר שנאסר מר"ח עד התענית לדעת הרמ"א סימן תקנ"א וע"כ שכל שאינו נוהג מדינת דגמ' לא נהגו לאסור, וא"כ פשוט שמותר להסתפר בהם וללבוש בהם בגדי שבת ובגדים מכובסים שלא נאסר מדינת דגמ' אלא בשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכו.

אמנם קשה ממש"כ בשולחן ערוך סימן תקנ"ג וז"ל כל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת, נדחין לאחר השבת, ובהגה כתב 'ואם יש חופה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואח"כ עושין החופה' עכ"ל, ומבואר דנושאין נשים ביום התענית והוא אסור מדינת דגמ' אכן נראה פשוט שהרי שכל שלא קיים פריה ורביה מדינת דגמ' שרי לישא אשה גם מר"ח עד התענית אלא משום דלא מסמני מילתא נהגין שלא לישא אשה אפי' מר"ח בתמוז, אבל מדינת דגמ' שרי לישא אשה מר"ח עד התענית ולהכי מותר לישא אשה בתעניות אלו של עשרה בטבת וכדומה וצ"ע.

בעניין אם יש להחמיר שלא לרחוץ בחמין בליל התענית לצורך מצוה

שנמצא שנוהג התענית לחצאין וע"כ מבואר דשייך לנהוג התענית במה שיוכל להתענות.

והנה יש מקום לחלק דכשמתענה מאכילה ושתייה שייך להחמיר במקצת שאר עניינים אבל כשאנו מתענה מאכילה ושתייה לא חשיב תענית משאר עניינים לחוד.

ונראה עוד לחלק דמה דמצאנו שמתענים בלא נעילת הסנדל יש לומר דלגבי נעילת הסנדל הוא מבואר במה שכתב השולחן ערוך סימן תקנ"ד וז"ל אבל ומנחה שמהלכים בדרך מותרים בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלצו, וכן בת"ב, ובהגה"ש שם כתב וז"ל וכן במקום שדרים בין הא"י לארץ חמ"ס כפי ברחוב היהודים, וכן נהגו, עכ"ל, ובמשנה ברורה שם ס"ק ל"ד כתב בטעם הדבר משום העכו"ם שמלעיגים עלינו, עכ"ל, וא"כ י"ל דהכי נמי כיון דמשום חובא ואיטלולא הרי הוא נועל את הסנדל שפיר מקיים התענית כדן דזהו דינו שאינו נועל במשום חובא ואיטלולא ובמקום שמלעיגים עליו, וא"כ אין להוכיח מהכא דאפשר לנהוג רק בחלק ממנהגי התענית.

אמנם נראה עוד דמאחר ומה שאמרו שבעל נפש יחמיר על עצמו, היינו משום דחשינן לשיטת הרמב"ם דגם בזמננו צריך להתענות כדן ת"ב, א"כ אע"פ שאינו יכול להתענות בכל הלכות התענית, מ"מ מה שיוכל להתענות צריך להתענות, כמו מי שחוליה

נשאלתי בעשרה בטבת שחל בערב שבת האם עדיף שיסתפר ביום ה' לפניו שהרי כתב בבבאור הלכה (סימן תקנ"א ס"ב בד"ה מר"ח עד התענית) וז"ל, ואפשר דיש להחמיר ביו"ט בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח אב עד התענית [א"ר ופמ"ג] עכ"ד, ובפשטות מבואר דכל שנוהג מר"ח אב עד התענית נוהג בתעניות אלו וא"כ אסור להסתפר וללבוש בגדי שבת בתעניות אלו.

וכה"ג נשאלתי בפדיון הבן שזמנו בעשרה בטבת [באמצע השבוע] והמנהג שעושין הפדיון סמוך לשקיעת החמה ונסתפק אם המשתתף יכול ללבוש בגדי שבת בצום עשרה בטבת ע"פ דברי הבה"ל הנ"ל.

ושמעתי מדודי הגאון ר' אברהם קופשיץ זצ"ל שכל מה שכתב הפמ"ג שכל הנוהג מר"ח עד התענית נוהג בתעניות אלו אינו אלא הנוהג מר"ח עד התענית מדינת דגמ' כמו לבנות בניין של שמה או אבונקין של מלכים אבל מה שאינו נוהג אלא משום המנהג לא נהגו לאסור בתעניות אלו, וראה לזה ממש"כ בשער הציון (סימן תקנ"ג ס"ק ח') וז"ל 'ועיין בעטרת זקנים שכתב דעכשו אין נוהגין לרחוץ בג' צומות, וכתב בפרי

הנה יש להסתפק אם מותר לרחוץ בחמין בליל התענית ע"פ מש"כ בשער הציון סימן תקנ"ג ס"ק ח' וז"ל ועיין בעטרת זקנים שכתב דעכשו אין נוהגין לרחוץ בג' צומות, וכתב בפרי מגדים דהיינו, בחמין, אבל בצונן יש לומר דשרי בג' צומות, והוא הדין פניו ידיו ורגליו בחמין יש לומר דשרי, עכ"ד.

והנה יש להסתפק האם בליל התענית גם נוהג איסור רחיצה בחמין, או דבליל התענית לא אסור לרחוץ בחמין וכפרו במוצאי שבת שאמרו בשבת דף קל"ט ע"ב חמין במוצאי שבת מלוגמא, וברש"י שם חמין לשתות ולרחוץ, האם יהא מותר לרחוץ בליל התענית, על פי מה שכתב בשער הציון סימן תקנ"ג ס"ק ט' וז"ל עיין באליה רבה בשם הש"ל דבעל נפש צריך להפסיק גם מבעוד יום, עכ"ל, וא"כ אף שאין אנו מתענים מבערב, אבל האם יש להחמיר לכל הפחות בשאר עניינים מבערב לחוש לדעת הרמב"ם שהחמיר בשאר תעניות את כל הדינים הנוהגים בת"ב.

והדי נראה לכאורה דאין תענית לחצאין, ואם אינו מתענה מאכילה ושתייה מבערב אין מקום לאסור רחיצה מבערב, אמנם מצאנו שכתב המג"א שבעל נפש יחמיר בכולן כמו בת"ב, ומ"מ כתב שנועל הוא את הסנדל משום דהוי חובא ואיטלולא, ואף

כת"ב שאינו מתענה מאכילה ושתיה מ"מ אסור בשאר עניינים, וה"ל דכל מה שיכול לעשות מאיסורי התענית יעשה וצ"ע.

אמנם לכאורה אם נימא שעושה מה שיכול מן התענית א"כ כשאוכל בליל התענית צריך לאכול רק הצריך לו בצימצום, והרי אין אנו נוהגין כן אלא אוכלים כדרך שאוכלים בכל לילה, א"כ קשה לומר שמתענה לחצאין ברחיצה לחוד וצ"ע.

אכן מבואר במ"ב שם דאפי' מי שהוא בעל נפש ונוהג התענית בכל החמשה עניינים מ"מ במקום ביטול מצוה לא יחמיר בזה מן אם חל עשרה טבטב בערב שבת ירחוץ בחמין מפני כבוד

שבת, ומ"מ הרי הוא נוהג כל דיני התענית ומבואר דאע"פ שאינו נוהג כל העניינים מ"מ במה שיכול הרי הוא נוהג התענית, וכן בליל עונה הרי הוא צריך לקיים מצוות ולא יבטל עונתו ואע"פ שהוא נוהג כל דיני התענית מלבד איסור ת"מ מ"מ שפיר מקיים בזה התענית במה שיכול ופשוט.

ועכ"פ במקום מצוה מותר לרחוץ בחמין בליל התענית ולא חיישין להאי חומרא ולכן מותר לרחוץ בחמין לצורך מצוה של ברית או פדיון הבן שהתירו לרחוץ בת"ב נדחה משום כבוד המצווה כ"ש שמותר לרחוץ בליל התענית לכבוד המצוה, אבל לרחוץ בחמין במוצ"ש שמעתי שמוך הגר"ח שליט"א נוהג לרחוץ אצבעו בחמין ובוה ליכא איסורא כלל.

בענין אם יכול להשתתף עם מי שאינו אלא מהדרין ושלחות במה שהוא עצמו מחויב בדבר

מ"מ בקרבן פסח דאית ליה לשוחט שותפות בגויה כיון שמועיל מה שצריך לשחוט לצורך עצמו מועיל גם לצורך אחרים, ולדברי הרמב"ן הא הדין נותן לאידך גיסא דאפי' אי נימא דבשוחט רק לצורך אחרים שלוחו של אדם כמותו מ"מ היכא ששוחט גם לעצמו לא יתייחס למשלח שהרי הוא עושה את זה לעצמו.

וידידי הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א אמר לחלק בין דברי הרמב"ן לגמ' בקידושין דהרמב"ן איירי במילת גרים שאין לזה כלל שייכות למשלח לולא שציוה את השליח והרי השליח אינו עושה מחמת ציווי של המשלח כיון שהוא גם מחוייב ממילא עשייתו מחמת מצוה עצמו אבל בקרבן פסח שכולם שותפים בקרבן א"כ מחוייב השליח לעשות גם לצורך אחרים שהרי זה שייך גם להם ולכן אע"פ שגם הוא מחוייב ועושה גם מצוה עצמו מ"מ מתייחס גם למשלח.

ולפ"ז כל שמשותף בפרטי שפיר נעשה שליח לחבירו הגם שמדליק גם עבור עצמו משום שהרי אית ליה שותפות בגויה הרי אינו יכול להדליק עבור עצמו לחוד שהרי הוא של חבירו ולהכי שפיר מקיים שליחותה בהדלקתו.

אכן בלא"ה אפשר לומר שכל שמדליק עבור שניהם שפיר נעשה שליח גם בזה דהא דכתב הרמב"ן שכל שחייב לעשות המצוה בעצמו אינו נעשה שליח אינו אלא אם עושה עבור השני בלבד שאינו יכול לעשות שליח בדבר שהוא עצמו מחוייב בו אבל כשעושה עבור שניהם כיון שעושה גם עבור עצמו ועושה מצוותו שפיר עושה עבור חבירו אע"פ שיש לומר שכל שעושהו עבור עצמו אינו יכול לייחס מעשה זה למשלחו שהרי הוא עושהו עבור עצמו מכל מקום חזונו בקרבן פסח שבכה"ג נעשה שליח לחבירו וצ"ע.

יבואר בכל מילה שהאב מצווה למולו ועושה שליח הרי השליח עושה מצוותו שלו

והנה בכל מילה של האב את בנו שישולח האב שליח למולו הרי אי נימא שכל ישראל מצווין למולו א"כ איך נעשה שליח למול הרי עושה השליח מצוותו שהוא חייב בו ואי נימא דכל היכא שהאב רוצה למולו אין ישראל מצווין למולו שפיר נעשים שליח למולו אבל אי נימא שגם כשהאב רוצה למולו הרי הכל חייבים למולו אלא שיש לו דין קדימה שיכול לזכות במצוה זו תחלה אבל הכל חייבים למולו א"כ כשהאב מל א"כ עושה מצוות עצמו ואיך נעשה שליח של האב למולו, ועמד בזה בבית הלוי ח"א סי' י"ג.

יבואר פלוגת המג"א והדג"מ אם כשהאב רוצה למול את בנו מצווין כל ישראל במילתו

ובמג"א סימן תל"ב כתב שהשליח העושה המצוה מברך אע"פ שהמשלח הוא המקיים המצוה וראיה ממילה שהמוהל מברך על המילה אע"פ שהוא שליח של האב למולו.

ובדגול מרבבה הקשה דאין ראיה ממילה שהרי כל ישראל מצווין למולו ולהכי מברך המוהל אבל בבדיקת חמץ אפשר דהשליח אינו מברך שאינו מצווה במצוה משלחו.

ומבואר לכאורה דנחלקו המג"א והדג"מ אי כשהאב מל את בנו מצווין כל ישראל במילתו או שאינן מצווין למולו אלא כשאין האב רוצה למולו אבל כשרוצה למולו אינן מצווין בזה"ל.

אמנם מסתמית הפוסקים שכתבו דמותר לרחוץ ולא כתבו שרק פניו ידיו ורגליו נראה שהתירו לרחוץ כל גופו לכבוד הברית ומסתברא שהתירו איסורי אבילות גם כן שהרי איסורי התענית חמירי טפי שהם מדברי קבלה ואפ"ה התירו לצורך שמחת בעל ברית כל שכן שהתירו איסורי אבילות שהם אסורים אלא מדרבנן.

² והנה בספר פרי יצחק ח"ב סימן ס"ו הביא קושיית הקצוה"ח בסימן שמ"ח שהקשה אמאי השליח ב"ד שהוסף ברצונו לוקח הרי בשוגג יש שלד"ע וא"כ צריך להלקות את המונה את המלקות ולא ילקו את המלקה, וכתב שם ששמע ממונה ר' ישראל סלנטר זצ"ל שאמר שאי אפשר להיות שליח להלקות כיון שכולם מצווין בזה וא"כ מקיים מצוות עצמו ולכן אין שליח אפי' בשוגג ואפשר דהקצוה"ח פליג בזה וצ"ע.

³ חודש טבת הוא מקביל לחודש תמוז וזה ירחא דעשו דכתיב בוזהר כמו שכתבו והימים ימי ביכורי ענבים ואמר הגר"ש מאוסטרפלי שזה ימים של האותיות שלפני אותיות של ענבים שלפני ע' זה ס' ולפני נ' זה מ' ולפני ב' א' ולפני מ' ל', וזה שם הסטרא אחרא, וזה מ' ימים של תמוז ותחילת אב וכן זה חודש טבת, וחודש כסלו מקביל לחודש סיון, ויש הקבלה ביניהם שו' ימים מתחילת חודש סיון זה זמן קבלת תורה שבכתב, וז' ימים לפני סוף כסלו זה יום שחור בו תורה שבע"פ לישראל, שער המערה זוים להחכים, וזה חזו"ט של חנוכה שהיוונים רצו להשכיחם תורתך, ובחנוכה זכו להחזיר את התורה שבע"פ שכתב כללו זה ו' ימים מל' כסלו.

⁴ ויעיין בתשובת ח"א סימן ח' שכתב בענין מי שדחה מלעשות ברית מילה בת"ב נדחה כדי לעשות לאחר ת"ב עם סעודת מצוה ברוך עם וכתב וז"ל ויותר קרוב היה לעשות הסעודה באותו

בערב שבת וישב שבת חנוכה איחרו הרבה להדלקת הנר חנוכה ונר שבת מחמת תאונת דרכים שאירעה בערב שבת רח"ל, ושמעתי שנסתפקו במי שאיחר לבוא בעש"ק לבית הוריו וכבר הדליק אביו את נרות חנוכה אבל אחד מהבנים עדיין לא הדליק אם יכול להשתתף עמו בפרטי שהרי אינו אלא מהדרין שהרי כבר נתקיים נר איש וביתו בהדלקת אביו ונסתפקו האם יכול האכסנאי להשתתף בנר של מהדרין דאפשר דלא סגי להשתתף אלא בנר שהוא חייב בו מעיקר הדין.

ולהרעק"א תנינא סימן י"ג שהמהדרין מכוון שלא לצאת בנרו של אביו שפיר חשיב מחוייב מעיקר הדין ושפיר יוצא בשיתוף עמו אבל אי אינו אלא מהדרין צ"ע אם סגי להשתתף עם המהדרין בפרטי.

ואכתי אפשר לומר שיכול להשתתף עמו בפרטי אבל ישלח אותו להדליק עבורו ובוה יקיים עיקר מצוותו על ידי שליח, ובלא פרוטה לא מהני שליחות לחוד כמש"כ הר"ן בפסחים דבעינן שיהיו הנרות ידידה אבל בהדי שיתוף בפרטי מהני שליחות להדליק נר חנוכה, ומהני כשעומד שם בשעת הדלקה וכמש"כ הב"ח שמהני שליחות לנר חנוכה בכה"ג.

אמנם אפשר דכיון שמדליק עבור עצמו נר של מהדרין אינו יכול להחשב שליח עבור השני שהרי עשה עבור עצמו והרי הוא נר של מהדרין ולא מהני להחשב להמשלח לנר איש וביתו, דכל שהמצוה נעשית עבור עצמו אינה עולה עבור חבירו וביותר מזה מבואר ברמב"ן שלהי ר' אליעזר דמילה שאי אפשר להיות שליח של גר למולו שהרי הכל מצווין למולו וממילא מקיים מצוות עצמו ולא מצוותו של הגר יעו"ש, ויעיין בית הלוי ח"א סימן י'.²

יבואר דנר איש וביתו אינו משום שליחות דכשמחוייב בעצמו אינו נעשה שליח

ובספר אסיפת שמועות למור הגר"ח שליט"א כתב להכריח דנר איש וביתו אינו משום שליחות שכתב שם וז"ל ונראה להכריח כהצד השני דלאו משום שליחות יוצאין כל בני הבית בהדלקת האחד, אלא דבהדלקת האחד יצאו כולם, דלכאורה נראה דלא שייך כאן גדר של שליחות כיון שהמדליק צריך להדליק גם לעצמו דגם הוא אחד מבני הבית וכיון שעושה לצורך עצמו לא שייך שיהיה שליח של אחרים ויסוד זה מבואר בדברי הרמב"ן בשלהי פרק ר"א דמילה (שבת קל"ז:) בטעם שמברכים במילת גרים אקב"ו למול את הגרים לגירסת הר"ף בגמ' שם ולא על המילה כמו בשאר מילה וכבר האריכו הראשונים בפ"ק דפסחים על החילוק היכן מברכים על והיכן בלמ"ד ועיקר החילוק כתבו שם שבמצוה שיכולה להיעשות ע"י שליח מברכים על ושאניה יכולה להיעשות ע"י שליח מברכים בלמ"ד וכתב הרמב"ן דמילת גרים לא מתעבדא ע"י שליח אלא כל דמהלי מצוה דנפשיה עביד ולכן מברכים בלמ"ד וא"כ גם בנר חנוכה אין המדליק יכול להיות שליח של כל בני הבית כיון שמדליק גם לעצמו וע"כ מוכח כהצד השני דאין צריך בזה לדין שליחות.

יבואר דכשמשתתף בפרטי והוא של המשלח הרי הוא יכול לעשות שליחותו

הגם שהוא עושה חיובו נמי

ולכאורה יש להקשות על הך סברא שכתב הרמב"ן שהרי בגמ' בריש פרק האיש מקדש קידושין מב. מבואר שאפי' אם אין שלוחו של אדם כמותו בקדשים

^א אם שרי רחיצת כל הגוף לבעל ברית בתשעה באב נדחה

והנה בשו"ע סימן תקנ"ט סעיף ט' כתב וז"ל ט' באב שחל להיות בשבת ונדחה ליום ראשון, בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול, ורוחץ, ואינו משלים תעניתו לפי שיום טוב שלו הוא, עכ"ל, ומבואר דבעל ברית רוחץ אפי' בת"ב נדחה שאסור מדינא דגמ' ברחיצה, וכל שכן בתשעה הימים שאיסור רחיצה אינו אלא ממנהג שבעל ברית מותר ברחיצה. ואמנם בערך השולחן סימן תקנ"ט כתב שבעל ברית בת"ב נדחה אינו מותר לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו, ולדבריו נראה שלא התירו לבעל ברית אלא איסורי התענית דמותר באכילה ובשתיה וממילא מותר גם ברחיצה האסורה משום התענית אבל רחיצה האסורה גם משום אבילות והיינו רחיצת כל גופו בצונן ורחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין אסור שלא התירו לו אלא איסורי התענית. אבל לפ"ז לכאורה יהא אסור בנעילת הסנדל שאסור גם משום אבילות ולא הותר לו איסורי אבילות וצ"ע. וכן יהא אסור הבעל ברית בת"ב נדחה בבשר ויין שהרי נאסר משום אניות ובפשוטו נאסר גם בת"ב עצמו, וכמש"כ בתשב"ץ ח"ב ס"ס רע"א, וכיון דלא הותר לו אלא איסורי תענית א"כ לא יהא מותר בבשר ויין.

וקשה מהא דנותנים את היין של הכוס של ברכה של הברית ליולדת לשתות ואם נאסר שתית יין מדינא ולא הותר לבעל ברית איך מותר ליולדת לשתות את הכוס יין של הברית וע"כ דמותר לבעל ברית לשתות יין וגם היולדת היא בכלל בעל ברית לענין זה וצ"ע. ואפשר דליולדת שהיא מונקת מועיל לה שתית יין לחלב כמו שאמרו סוף אע"פ, וכיון שהתנינוק צריך לחלב הקילו לה בשתיית יין.

יבואר שאם אין מצווין הכלל מולו אין השבת נדחית על ידי הכל

והעירני ידידי הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א דאי נימא שאין הכלל חייבים למולו כשהאב רוצה למולו א"כ יהיו אסורים למול בשבת על פי מ"ש כ"רש"י ביבמות דף ל"ג שישאר שאינו מצווה בעבודת הקרבנות אינו יכול לשחוט בשבת דלא רמיא עליה מצוות שהיית הקרבן וא"כ אין יוכל מי שאינו אביו למול את התינוק בשבת, וע"כ דהכל מחויבים בזה ולהכי מלים המוהלים את התינוקות בשבת, וכמ"ש כ"ה דהגול מרבה,

בעניין כהן שעלה לדוכן אם מברך אחר כך ברכת שלא עשני גוי

וביותר קשה הרי כל המברך ברכת התורה הרי מברך אשר בחר בנו מכל העמים ונמצא שכבר בירך שנבחר מכל העמים ואין יברך אחר כך ברכת שלא עשני גוי.
ואמר הגאון ר' נתן שליט"א בשם אביו הגאון זצ"ל שכל שאין עיקר הברכה להודות על שזכה שלא להיות גוי או עבד או אשה אלא הוא ברכת המצוות או ברכת התורה אלא שבתוך הברכה מודה לד' יתברך שנבחר לקיים מצותו או שנבחר לעסוק בתורה לא עלתה לו ברכה זו שצריך לברך ולהודות לד' יתברך על מה שזכה שאינו גוי ושאינו עבד ואשה זצ"ע.
אכן המ"ב בסיומ"מ מ"ו מסים שגם המברך שלא עשני עבד תחלה יכול לברך שלא עשני גוי אחריו וא"כ כ"ש בנדון דידן שיכול לברך אחר ברכת כהנים ברכות אלו.

בעניין טלטול מנורה אחר שכבתה משום הפסד ממון

אם אפשר לסמוך על ר"ש בשעת הדחק ולטלטל מנורה של כסף שהניח בפתח ביתו על ידי שיעשה הבסיס לדבר האסור ולדבר המותר

אכן כבר נודע מה שנסתפקו האחרונים אם מצוות כבוד אב חשיב כמצוה למקום שהרי הוקש כבודם לכבוד המקום או מצוה לחבירו ועיין מנחת חינוך מצוה ל"ג שנסתפק בדבר אם המצוה דכבוד אב הוא לחבירו או למקום ואי מצוותו למקום אין ראייה שגם במצוה שבינו לחבירו אמרין שבחשב לעשות עבירה ולא עשה שצריך כפרה.
ובאמת בסברא קשה לומר שאין צריך כפרה שהרי בכל עבירה שבין אדם לחבירו הרי הוא עובר גם על מצוות ד' יתברך שצוהו על כך ואפשר שכונת האור החיים שאין צריך כפרה וסליחה מחבירו אבל כפרה וסליחה מאת ד' צריך.
ולפ"ז אכתי אפשר לומר שטלטול המוקצה בטלטול מן הצד כדי להציל את חבירו מאיסור נתמון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה.

יבואר בעניין טלטול מן הצד לצורך דבר המותר והאסור

זהנה גם אם מטלטל הארון לצורך דבר המותר אבל הרי אם אפשר לנער המוקצה צריך לנער אלא שבוה אם ינער המוקצה יפסד המוקצה ובוה כמה מן האחרונים מקילין בזה וכן הכרעת המ"ב בסיומ"ש י"י.

אולם העירוני בעיקר הדבר אף שהמ"ב סתם להיות עיין בבית מאיר סי' ש"י סעיף ח' שנחלק בנידון זה עם הרע"א ודעת הרע"א שאם ע"י הניעור יהיה הפסד רק בדבר המוקצה צריך לנער דהרי בשביל הדבר המותר אינו זקוק לטלטול המוקצה ונחשב שטלטול לצורך דבר האסור והביא ראייה גדולה לדבריו ממה שמבואר בגמ' ק"ז ע"א דמה שהתירו בשעת דליקה לטלטל תיק הספר עם הספר אף שיש בתוכו מעות ולא הצריכו לנער המעות משום שאם יתעכב בניעור המעות אדחכי והכי נפלה דליקה על הספר ומשמע שלולי זאת משום הפסד המעות בדליקה לא היינו מותרים והיינו מצריכים לנערם.

ועיין בבית מאיר שדחה דשאני התם שלא טלטלו גורם את ההפסד דבלא"ה היו מופסדים בדליקה ולכן כשטלטלם ודאי שכוונתו גם לצורך דבר האסור להצילם מהדליקה משא"כ באופן שאין שום חשש הפסד במקומם שפיר יש לומר דעיקר הטלטול הוא לצורך דבר המותר אף שמה שאינו מנער הוא מחמת שחושש להפסד המוקצה, ולפ"ז גם הבית מאיר מודה שאם בלא הטלטול מן הצד יפסד המוקצה אסור להכניסו לצורך דבר המותר שהרי כוונתו גם לצורך המוקצה, וא"כ בנדון דידן לא יכול להכניס המנורה על ידי טלטול מן הצד שהרי אם ישאיר המנורה בחוץ יופסד המנורה וא"כ לא יוכל לטלטל מן הצד משום שחשוב לצורך דבר האסור והעירני לזה הרה"ג ר' מרדכי דהאן שליט"א.

^ה ולדבריו אפשר לומר עוד שהוא מטלטל לצורך שלא יכשל הגנב באיסור מוקצה וחשיב כטלטול מן הצד לצורך דבר המותר אבל להחזון איש סימן מ"ז שכתב שלא הותר טלטול מן הצד לצורך דבר המותר אלא אם צורך דבר המותר אבל צורך מקומו אסור משום דבעינן שהטלטול יתייחס לדבר המותר א"כ בזה בוודאי אסור אבל אם לצורך מקומו מותר כמ"ש המ"ב סימן ש"ח ס"ק קט"ו אפשר דבוה נמי מותר קשה לומר כן זצ"ע.

^י ואע"פ שמכשילו בכעס וליה לא מהני מה שמוחל לו להכעס עצמו אסור והרי הוא כעובד ע"ז, ואפשר דאיידי היכי דשרי לכעוס לפי מה שראו עיניו ור' הונא רצה לבחון גם בכעס זה אם שולט על עצמו זצ"ע.
ובספר דרך שיחה למדן הגר"ח ק"ש שליט"א כתב שכבר אמרו בשם מרנא ר' ישראל מסלנט זצ"ל שאין לפני עור במדות זצ"ע שהרי כל מה שאמרו בשם ר' ישראל שאין לפני עור במדות היינו דווקא במקום שצריך לכבד לחבירו אינו צריך לחוש לכבדו אפי' אם יבוא משום זה לאיסור גאווה או כשנמאכיל לחבירו אינו צריך לחוש שמה יבוא לאכילת תאוה וצריך להאכילו בברורים ושילוי דגים, אבל להכשילו בכעס ללא מה שצריך לכבדו מה"ת שיהא מותר להכשילו בזה זצ"ע.

בגלוי הקודם נכתב במי שרוצה להניח המנורה של כסף בחנוכה על פתח ביתו מבחוץ בערב שבת ולהכניסו בליל שבת אחר שייכנס הנרות על ידי שלא יהא בסיס לדבר האסור בלבד והוא שיניח המנורה על ארון קטן נמוך לפתח ביתו ויניח דבר היתר יקר שהוא שוה בערכו יותר מן המנורה על הארון כמבואר במשנה ברורה סימן ש"ט ס"ק ל"ג, כדי שהארון יהא נחשב כבסיס לאיסור ולהיתר, אבל נראה פשוט דלהכניס הארון עם המנורה לצורך שלא תיגנב המנורה אסור אע"פ שלא נעשה הארון בסיס משום שהוא טלטול מן הצד לצורך דבר האסור אלא אפשר שטלטל הארון לצורך השימוש בארון או שלא יגנב הארון ואגב זה יטלטל המנורה מן הצד.

ושמעותי מחכם אחד שרצה לומר דבר חידוד שמוותר להכניס הארון לביתו כדי שלא יכשל הגנב בגניבה והוי טלטול לצורך דבר המותר, אבל נראה דזה אינו שהרי יכול למחול לו על הגניבה ולא יעבור על איסור גניבה אלא בוודאי כוונתו בזה שרוצה בהכנסת המנורה לביתו כדי לשמרו לעצמו, ובוה חשוב שהוא טלטול לצורך דבר האסור.^ה

יבואר אם במצוות בין אדם לחבירו הרי זה נעשה בחשב לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה

אכן העירוני שהרי נתמון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה הרי הוא צריך כפרה וא"כ הרי מצילו מכוונה של עבירה זו ושפיר חשיב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

אכן יש לעיין בדבר אם בעבירה של בין אדם לחבירו נמי אמרין שהיכא שנתמון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה עובר באיסור וצריך כפרה, דהנה באור החיים פרשת ויחי כתב דלא הוצרכו השבטים לכפרה משום דהאלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב, והוי כמתמון להשקות חבירו סם המות ונמצא מים שפטור מכלום והרי זכאים ופטורים גם בדיני שמים.

ובתשובות בית יצחק ח"א סימן ח' הקשה הרי נתמון לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה צריך כפרה ולמה פטורים השבטים מכלום.

ובכלי חמדה על התורה כתב דבעבירות שבין אדם לחבירו לא אמרין דנתמון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה משום דעיקר האיסור מה שחבירו נצטער על ידו אבל במקום שחבירו הרויח על ידו אפי' שהיה על ידי צער אינו צריך כפרה.

אכן בתוס' כתבו בקדושין דף ל"ב דגם בכבוד אב איכא איסורא בנתמון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ובריטב"א פליג על התוס' שאינו עובר בזה בלפני עוור אבל נראה דבעיקר הדבר ס"ל נמי דאיכא האי איסורא בעבירות שבין אדם לחבירו.^ו

יום לעבור על עשה של דברי קבלה ולא לעבור על עשה של תורה שהאיסור באכילה בתשעה באב אינו אלא עשה של דברי קבלה והמילה בומנה היא עשה של דברי תורה וזה אפילו היה יום המילה בתשעה באב עצמו כל שכן כשהוא לאחר תשעה באב מפני הדחייה כמו שהיה בשנה זו שיש לו קולא אחרת שהרי אמרו בפרק קמא דמגילה שרבי רצה לעקור ת"ב שחל להיות בשבת והרי בת"ב נדחה מליל בת"ב ובעל ברית ואבי הבן אינו משלימין התענית יעו"ש.

ובסו"ד שם כתב וז"ל על פי שאמר שזו היא מצוה על האב ואם לא מל אותו אביו היא מצוה על בית דין כמו שהזכירו בראשון מקדושין והו' כשאין אביו כאן אבל כשאביו כאן אין מצוה זו מוטלת על בית דין שהרי אמרין בפרק החולין אין אדם מל בן איש בעל כורחו ואף על פי שיש מפרשים אותו לענין גר הבא להתגיר אבל בפרק הערל אמרו בענין מילת זכרו מעכבתו מלעשות פסח שאם היה האב חבוב בבית האסורים שאין הבן נימול כיום שמיני שחל ערב פסח ושם פירש רש"י ז"ל שאין מצוה מוטלת על אחרים והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ראשון מהלכות מילה אין מליו בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע נראה מדבריו שאם לא עבר ונמנע אלא שהוא מתעצל בה אין חייבין לעשותה בומנה אבל היו חייבין לכופו אפילו על ידי הכאות כיון שלא היה לו אוסם כמו שכתבתי עכ"ל, ומבואר דכל ישראל אין חייבים למולו אפי' כשאני מלו בומנו אם דעתו למולו אחר כך.

יבואר דנר הוא בכלל כלי שמלאכתו לאיסור גם ר"ש מודה בזה שאסור לטלטלו

יבואר שאי אפשר להתיר לטלטל המנורה משום דר"ש מתיר לטלטל מוקצה מחמת

איסור שהרי היא מוקצה מחמת חסרון כים

עוד העירנו במש"כ שיכול לטלטל המנורה אחר שכברת משום שיכולים לסמוך בשעת הדחק על ר"ש כמש"כ ההגמ"א אברהם סימן ע"ט אבל בנדון דידן לכאורה אין להתיר לטלטל המנורה משום האי טעמא משום דמנורה של כסף שמקפיד שלא להשתמש בו תשמיש אחר חשיב כמקצה מחמת חסרון כים, ובהו גם ר"ש מודה שהוא מוקצה ולא התירו בזה אלא בגר שאינו קובע לו מקום ומחשיבו שאינו מוקצה מחמת חסרון כים, וא"כ אין להתיר לטלטל את המנורה אלא בטלטול מה הצד כשהוא לצורך דבר המותר אבל כבר נתבאר בזה חשיב לצורך דבר האסור כיון שאם ישרא המוקצה במקומו יפסד חשיב לצורך האסור ואסור.

בעניין לברך על הלל אחר הדלקת נרות או לברך על הציצית אחר קבלת שבת

אכן המדקדק בדברי המג"א יראה שכתב דאינו חשוב תרתי דסתרי משום דהרי יכול להתפלל ערבית שתיים וא"כ יכול להתפלל אותה תפלה בתורת מנחה אבל כיון שאין נשיאת כפים אחר ערבית ואין הלל אחר ערבית וכן אין ציצית אחר ערבית אפשר דחשיב תרתי דסתרי ואינו יכול לברך עליהם אחר שהתפלל ערבית ולא אמר המג"א אלא בתפלת מנחה שמצאנו שיכול להתפלל ערבית שתיים אבל בעלמא לא וצ"ע.

אכן בט"ו סימן ת"ר שכתב שאחר שקבלו שבת תוקעין בשופר מכמה טעמים אבל לא יברכו ברכת השופר שהוא תרתי דסתרי שלא מצאנו ברכת השופר בשבת, אבל מילה שלא עשאוהו עד שקבלו שבת שפיר מברכין על המילה שהרי גם בשבת מברכין על המילה ולא הוי תרתי דסתרי אע"פ שאם הוא לילה אין מברכין על המילה אבל כיון שאכתי יום הוא לא חשיב תרתי דסתרי, וחזוין דגם אם אחר ערבית לא מצאנו ברכת המילה אבל כיון שמצאנו מילה בשבת שפיר מברכין עלה וא"כ הכי נמי בנדון דידן שיוכל לברך וישא כפיו אחר שקיבל עליו שבת.

אמנם בשו"ע סימן ל' כתב ד"א שאם התפלל ערבית מבעוד יום לא יניח תפילין, אמנם מסקנת המ"ב שם שאם לא הניח תפילין שיניח תפילין בלא ברכה אבל אם הניח באותו יום אינו מניח אחר שהתפלל ערבית וא"כ מצוות ציצית שאינו מחוייב בה למה יברך עליה אחר שהתפלל ערבית ולא גרע מתפילין שמחוייב בה ואינו מברך עליה אחר ערבית וא"כ הוא הדין נשיאת כפים שאינו מחוייב אחר שכבר נשא כפיו בו ביום אינו חוזר ונושא כפיו אחר שהתפלל ערבית.

אכן לענין הלל שמחוייב בו יוכל לומר הלל אבל בלא ברכה וכמו שאמר יברך על התפילין אחר שהתפלל ערבית.

יש להסתפק אם מי שקבל שבת יכול לברך על הציצית או לומר הלל של תנוכה או של יו"ט שהרי הוא לכאורה תרתי דסתרי שאם הוא שבת כבר אינו תנוכה או אינו יום שכבר נעשה לילה ואינו יכול לברך על הציצית.

וכן אם קבל שבת והגיע לבית הכנסת ועדיין לא נשאו הכתנים כפיהם בתענית צבור שארע בערב שבת אם יכול לישא כפיו אחר קבלת שבת.

ושמעת' מדידי הגאון ר' מגדל לובין שליט"א שאמר דהנה במג"א ס' קח ס"ק ח' כתב וז"ל מעשה בא' שבא לבד"כ סמוך לערבית וידד לפני התיבה והתפלל ערבית ועדיין לא התפלל מנחה, נ"ל

דל"ד להודי ולא התפלל דהא עדיין זמן מנחה הוא ואין לומר דא"ל להתפלל מנחה דכבר עשה לילה כמ"ש סס"ו ל' דשאני הכא דלא היא אלא ערבית שתיים דדוקא גבי שבת אמרין בס"ו רס"ט ו' דאינו רשאי.

ועוד כתב במג"א דאפשר לדון כשווג דסבר מותר להתפלל ערבית קודם ומשמע לי דבר"ח יזכיר יעלה ויבא בשניה דכבר קבל ר"ח עליו וכמ"ש ר"ס תכ"ב, עכ"ל.

ונראה מדבריו שכל שהתפלל ערבית אכתי יכול להתפלל מנחה משום שעדיין יום הוא ואינו סתירה דרך תפלת חול אי אפשר להתפלל בשבת אבל תפלת חול בחול

שפיר יכול להתפלל שהרי יכול להתפלל ערבית שתיים ולכן יכול גם להתפלל מנחה. **ולדבריו** יכול גם להתעטף אחר קבלת שבת משום שגם בשבת מתעטפים

בציצית ואע"פ שעשאוהו ללילה אחר חשוב תרתי דסתרי.

וכן יוכל לישא כפיו משום שגם בשבת נושאים כפים אלא שבליהא אין נושאים כפים וכיון שעדיין יום הוא שפיר נושא את כפיו.

פורעניות של חדש שבת וחנוכה שנתנה בתחלת שבת כדי להכניע את הפרעניות שבחדש זה ובמה שלא נתנה חנוכה לכתב

במדרם כמדרם ועדת חסידים אישר היו עם מתותהו ובנו הם לא היו מעלים בעדת החסידים ואם כן אין זה מגדר להשיע ליהודא רק ה' חס על עמ' והושיעם אפילו בלי תשובה כלל וזה הנה שהוא כנגד חק אלקים וכביכול לא יעוץ משפט הלילה ואו הושיע לישראל בלי תשובה נגד משפט ה' וזה במדרם גדול נפלא שיעשה ה' דבר בלתי תשובה ולכן לא נתן לכתוב כי בכיכול הוא במדרם כבד אלקים הסתר דבר שעשה ה' דבר נגד העומס אלוות ומשפט ה' וכו' עכ"ל.

ומבואר דהנה של חנוכה היא שלא לפי סדר בראשית אפי' בסדר הבריאה והחנות שכל תשובה ריחם ד' עליו ולכן מפרסם אומרים בברכת הרב את רבינו שהיה רבינו שחורש בתשובה אבל בחטת לא היה אתעוררה ולדעתו ולכן אומרים רבת את רכס וכו' בטעמי המנהגים, וראוי בעיני שהקב"ה שיוך אתם בתוך סומאנות ונאלע גם כשלא הייך ראייהם לנאולה והוא הנה האחרון לפי נאולתו להורות שהקב"ה נמצא עש פתוך גלותו.

ולכן חתמה מצאנו שמצותנו רחמינו נחמיהו בה לזיוות מדרין ומתהדרין מן המהדרין שלא מצאנו בשום מצוה כזאת, וכן מצות הדלקת נר חנוכה שהוא כהדלקת המנורה בכל בית בישראל להורות שכינתו בינו והייט טעמא כי כאשר הקב"ה נמצא עש ראי לעשות הכל בדודו ולראוי לעשות לו בית להורות שכינתו בינו.

וזה המנהג בישירותיהם ה' קל ואנחנו ובתנאים ואנכי לה' ב' מקדשא והייט נהו לשון נה' ד' ובגמ' שבת קל"ג איתא התנא לפניו במצוות וצ"ל למה בקריעת ים סוף נתייבנו משום מצוות אלו ושבועתי מדידי הגאון ר' אברהם שחור שליט"א שאחר שאמר ה' קל דהייט שראינוהו שכינה עמנו א"כ ואנחנו ראי לעשות לו בית להורות שכינתו בינו וכן לעשות המצוות בדודו שהרי אני שוין המצוות לפניו ויתברך ולכן ואנחנו.

ואלו שני המצוות ששתן לו בחטתה השרשית השכינה על יד הנחת והמהדרין של הנא לא לפניו במצוות.

ועירך להתחוק בחדש שבת זה לעומת זה שהמחות היו להראות את שכלל ישראל מוגבל בכוחותיהם לא נבואה שורה על ישראל אלא תורה בלא גבול ואין השראת השכינה מתפשטת חוץ לגבול הקדושה ובה ראינו בחטתה את התפשטות הקדושה גם כשאנו ראייה לה שהיא מעבר לגבולות ששתן הקב"ה בעולמו ובאבותיו אותנו נאלע ואנו צריכים להראות חבתנו אלו בעשונות כל המצוות כעומדים ומשמישים לפניו ויתברך.

ושמעת' שהפסוק ויתאפק מתורגם ויתאחסן ולדבריו שמי שמתאפק מלעשות רצונותיו הוא החסון והחזק והגדול שיכול להשיג להצילו מכל הרעות שהרי כל שמוסר נפשו לד' יתברך וזה לישועות כמו שאמר חז"ל קמא דמסר נפשיהו על קדושת השם כי שלף מסאני אדני מיתאר.

אלו הוא בסברתו אינו אמת, עכ"ל. ותרגום התורה והנבילה התורה למה ששכל האדם משיג לבד והו' גירסא שהשונות תיבאר עד שידעו מנעת וזה הנבילה של גדל קדושת התורה, והרי איתא בזה"ק שרבי יוחנן דרש שלש מאות הלכות מהפסוק ושם אשורו מהמבא בל מת מדרם בת מ' דהב, שמכל אות בתורה יש תלי תליה של הלכות, הרבה יותר מהשהה של בר תמותה וזה החושך שכל ששכל כשמתרגמים את התורה ואומרים אפשר לדרש רק מה ששייך להשיג בכוח הטבע, וגדולי עולם הגיע להשיג בתורה הרבה יותר מזה שאפשר בכוח אנושי, שהג"ח מלאוין וצ"ל אבנר על הגאון שא"א לכתוב ולומר מה שהג"ח אומר בשיעור אחת, והיו חזוניהו ר' לעקור.

וזה גם רענין שהיה בענין אחר הסיפור שנפטר ממ' מרב שבת המבואר שהיה לאדם השנה מעבר למדות הטבעיים ולקח מאותו במדות עורא הסופר, שהוא הנביא האחרון שעמד לישראל, וכן מה שבמדרסנו עשה מצור על יחשולם שמחשלים יש השפעה חתונה לכל העולם, ועל זה נבדכרנע עשה מצור שלא תורה השפעת יחשולם שופעת לכל העולם.

וזה היות בינא דף כט. אמר דא כי למה נבטלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והא איכא חטבה נתנה לכתוב קא אמרין.

ובספר יענות דרש דרוש ג' כתב לבאר מה שאמר חז"ל דאסתר סוף כל הנסים נראה לכאורה שהוא סוף כל היום שהרי זמני הנסים הם זמנים של הארת פנים שדומה ליום וחז"ל דמו את אסתר לשחר שהוא סוף כל הלילה ולמה זמני הנסים שנעשו לישראל הוא דומה ללילה וכתב בהערתו דרש של הנסים נעשו כדי לחזק אמונת ישראל שדחתה חפצת בידם כל אותם השנים ועל ידי הנסים נתחזק אמונתם כשנעשו גם של פורים נתחזק אמונתם שלא הוצרכו יותר לנסים ולכן אסתר נחשבת כסוף הלילה שהוא כבר נעשה לישראל לכל כיום ביום שחר שאין צורך יותר לנסים אבל מה שהוצרכו לנס של חנוכה הוא משום שעדיין אמונת ישראל בחכמי ישראל היהתה חפצת שהיו דור הצדיקים והביטחנים שכבר בתורה שבע"פ הוצרכו לחזק את התורה שבע"פ דהיינו את האל מן לכתוב ולכן הוצרכו לנס של חנוכה והיוס הש"ס שעה שחר קא אמרין כנס לנס שחר והו' סוף כל היום ביום ששתן לכתב אבל במה שלא נתן לכתב עדיין הוצרכו לנס של חנוכה וזה שאמר לא נתן לכתב הוא חזון תורה שבע"פ.

ובדרוש ח' כתב חז"ל אלא האמת העקר גם שהיה חנוכה כי בכל צדות שבאו לישראל בער לישראל וישבו אל ה' בכל לב ויעצקו אל ה' ויורחם עליהם וישיעם אבל בלילות אנוסים ימח שמו וגו' ישראל בשן הפרצים ומלשינים וכדומה והם פקחו ולא ישבו אל ה' כלל ועין בספרו יוסף בן גוריון כמה דעות עשו לישראל או והם סבו לבואת יונים לארץ ישראל והם לא ישבו ועמדו

לא מאסתים ולא נעלתים לבלותם שנתתי לכם בית רבי והכמי דורות

שמעתי מהגאון ר' חיים מדרמי אהבנך שליט"א שכתב במג"א ר' מאיר חילד שליט"א שספר מה שהשמע מהגאון ר' יעשה ויס שהיה מגיד שיער ברישית בעלז ועבר את מאורעות השואה במחשבת וכשיצא משם הגיע לארצות הברית והרגיש שהוא יושב בעבודת ד' אצלם שלא הפסיק מלקיים המצוות אבל הרגיש שהקב"ה לא רצה בעבודתו שהיה איתנו מלפניו וזה אומר יושב בבית המדרש קרא אסתר חזון ואין ענין לו מה שהתפלל מאד שהיה נראה לו ספר מרחות קודמים ולא שמע שמע של ספר זה ונאלע להודיעם כי המחבר של ספר זה ואמר לו שהוא החזון איש שר בכרן ברן דורו, וכששמעו שהוא בן דורות

הנה חדש טבת הוא במביל לחדש תמוז הקיץ וכמו שחדש תמוז הוא ירחא דעשו כן הוא בחדש טבת, וז"ל בשם מנחם מנדל בשם אביו האבני נור וצ"ל וז"ל כ"ק אבי אדמו"ר וצלה"ה הגיד שהכתוב בחקוק ג' מהצת ראש מנחת רשע וזו לר"ח טבת שהוא מירדן דעשו ושנים או שלשת הימים שאנונים שבחודש נעלמים בימי הטובה עכ"ל.

ואכן לא בכדי חודש טבת הוא אחר החודשים הקשים בשנה שלוש פורעניות באו על ישראל בחדש זה כפי שמקונו הפייסן בסלחות לעשרה בטבת אברהם בעק אשור קראו בשלש מכות בחדש הזה חמני דעני הניחא הכאי אך עתה הלאה, הפורעניות הכתובה במקרא הוא צום העשירי ה' עשרה בטבת שבו סכך מלך בבל על ירושלים, ומלכד צום ה' וקבעו גם שני הימים הסמוכים לו

כימי תענית צדיקים בשל פורעניות שקר בשמיני ובתשיעי בו כפי שנפסק בעלזון ערוך א"ח ס' תק"פ בשמנה בטבת וכתבה התורה יונת כימי תלמי הבקר והיה חושך בשלש ימים, ובתשיעי בו לא נדע איזו היא הצרה שאירע בו ובגמ"א כתב בסלחות או אומרים שביים זה נפטר עורא הסופר.

ובסלחות שם אומרים דעניי בשמנה בו שנאלתו יונתות הלא שלשתן קבעתי תענית, [שנאלתו יונתות שמעתי לבאר שכתב של כלל ישראל נכתב מימין

לשמאל, ובשמנה בטבת כתבו את התורה לימין ככתב אומות העולם שנכתב ביונות] ומלך זין אנסני לטובת דת יונת על גבי חרש חורשים הארסי מנחת, ונעתינו תעניתה בו בבליהה ופר חשך מלכי מלכי על צפ, מרף טורף בו נהנות אמרי שפי הוא עורא הסופר, יום עשירי צוה בן בוז החוה כתוב לך בספר המנחה ליוחנן דלעם ננס ונבה את עצם היום הזה וכו'.

והגאון החד"א בספר חזקוני אף פרשת שלח מביא מהמקובל הקדוש רבי שמשון נאוסמטורפולין וצ"ל שהפסוק האמר בפרישת המרגלים הדינים ימי כימיו ענבים יש בו סוד כי האותיות אשר בהם בספרים וקודמים לאותיות ענבים הם האותיות ס' מ' א' ל' בלא אות וי"ד שאנו נהו כלל היום רמז לשלשת הים"ט וכת דילה בימים אלו שהלל בהם המרגלים וגם בשנים שלאחרון שלשה מדת הדין בחדשים אלו ודמם תורב בית מקדשנו ותפארתנו.

וצריך להבין מה האסון הגדול ל"כ שהתרגמו את התורה ליונית, שהיה חושך בשלש ימים, שהא אחר מרגלים הקשים לישראל, ועוד מה המושך שייך בין השלשה דברים שארעו בטבת.

וזה מה שהזכירנו רצו תרגמו את התורה לדת יונית, יליב ע"פ מש"כ הרמב"ן (ויקרא פרק ט"ו) וזה הענין מביא, וזלית את תהקור מה ענין לשללים הנבדלים ולחיות בקרבן. והו' וידע ברוחות, בחכמת ומנחמס"א וידוע גם בשללים, ברמזי התורה למיין סודם, ולא אוכל לפתר, מי הייט צריכים לחסום פי המתחכמים בטבע הנמשכים אחרי חושי אשר הכחיש כל דבר אחריו המורגש לו, והגם דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא השיג

אמר חז"ל במגילה (דף י"א). על הפסוק ואף גם את המנחה בארץ אויביהם לא מאסתים ולא נעלתים לבלותם וכו' במהותה תנא לא מאסתים בימי כשרים שהעומדת להם דינאל חנניה מישראל ועורה ולא נעלתים בימי יוונים שהעומדת להם שמעון הצדיק והשמעון ובנו ומתתיהו כהן גדול לבלותם בימי הגון שהעומדת להם מרדכי ואסתר להם בריית אחת בימי פרסיים שהעומדת להם של בית רבי וחכמי דורות, וידוע שכוון החזו"א וצ"ל אמר שהקב"ה אומר נתתי לכם קצוה"ח נתתי לכם רעק"א והוא הארת פנים שקבלו מדקב"ה בגלותו.